Statens institutionsstyrelse SiS

2026-11-19

Hemställan om ytterligare medel 2027 för Statens institutionsstyrelse

Statens institutionsstyrelse (SiS) hemställer om att regeringen tillför myndigheten ytterligare 400 miljoner kronor för 2027, utöver vad som föreslås i övergångsbudgeten för 2027.

Utan ekonomiska tillskott behöver myndigheten omedelbart och kraftigt skära ner på bemanning och verksamhetskapacitet. Det gör det i sin tur svårt att upprätthålla en trygg och säker vård och behandling samt att säkerställa att placerade barn och ungdomar får den skolgång de har rätt till. I förlängningen leder det till längre väntetider och färre platser för barn, unga och klienter med omfattande behov.

SiS verksamhet är en central del av samhällets ansvar för personer som befinner sig i särskilt utsatta livssituationer. Tvångsvård innebär ett långtgående ingrepp i den enskildes frihet och integritet, och att placera barn, unga och klienter på en låst institution är en av de mest ingripande åtgärder som samhället kan vidta. Det ställer därför höga krav på att vård och behandling bedrivs med stor omsorg och i enlighet med gällande lagstiftning, bland annat principerna om proportionalitet och barnets bästa.

De barn, unga och klienter som placeras inom SiS har ofta en komplex problematik. Det kan handla om självskadebeteende, missbruk och kriminalitet. Många har även en samsjuklighet och behöver därför samordnade och individanpassade insatser. Detta medför höga krav på verksamhetens kvalitet, bemanning och säkerhet samt på samverkan med placerande kommuner.

Statens institutionsstyrelse

Adress 171 22 Solna
Telefon 010-453 40 00
Fax
E-post registrator@stat-inst.se
Internet https://www.stat-inst.se
Org-nr 202100-4508

Myndigheten behöver kunna erbjuda ändamålsenlig vård och behandling, och samtidigt säkerställa en trygg miljö för både placerade och medarbetare.

SiS verksamhet är också en viktig förutsättning för att kommunerna ska kunna fullgöra sina skyldigheter inom bland annat barnrätt, socialtjänst, brottsförebyggande arbete och folkhälsa. Kommunernas och regionernas ansvar inom dessa områden har på olika sätt utökats och skärpts under senare år.[1]

Utökade uppdrag och högre krav har påverkat verksamhetens kostnader

De viktiga tillskott som SiS har fått under de senaste åren har gjort det möjligt för myndigheten att höja kvaliteten i vården, stärka tryggheten och säkerheten, implementera ny lagstiftning och bygga ut myndighetens kapacitet. Arbetet har bland annat omfattat åtgärder för att stoppa rymningar samt minska avvikningar, hot, våld och andra allvarliga incidenter. SiS har också utvecklat myndighetens säkerhetsrutiner, infört säkerhetsklassificering av ungdomshemmen och stärkt förmågan att hantera allvarliga ordningsstörningar.

De förändringar och utökningar som genomförts har svarat mot politiska prioriteringar för att stärka myndighetens verksamhet. Samtidigt har förstärkningarna av verksamheten medfört varaktigt högre kostnadsnivåer, vilket påverkar myndighetens långsiktiga anslagsbehov.

Finansieringen är inte tillräcklig för att SiS ska kunna fullfölja sitt uppdrag

Den föreslagna övergångsbudgeten innebär väsentligt förändrade ekonomiska förutsättningar för myndigheten. Möjligheterna att snabbt effektivisera eller anpassa verksamheten är dock begränsade.

Kostnaderna för 2027 är till stor del en följd av de kvalitetshöjningar i verksamheten som påbörjats 2026 och som behöver kunna vidmakthållas. Myndigheten behöver ha en ändamålsenlig bemanning på hemmen och kunna fortsätta utveckla hem och platser, t.ex. genom att få upp fler utskrivnings- och utslussförberedande platser. Uppsägningstider, ingångna avtal och andra åtaganden gör att kostnaderna inte omedelbart kan anpassas till en lägre anslagsnivå. En minskning av personalstyrkan får exempelvis inte full

[1] Se lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete och lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap (prop. 2026/27:5).

ekonomisk effekt på kort sikt. Myndighetens lokalkostnader är dessutom bundna och kan inte snabbt minskas.

Utan tillskott krävs en kraftig och omedelbar anpassning av verksamheten som leder till sämre bemanning, förlust av viktig kompetens, färre tillgängliga platser, längre väntetider och minskad förmåga att fullgöra myndighetens uppdrag. Kompetensförsörjningen vid vissa hem är redan idag utmanande och bedöms försämras med en minskad personalstyrka. De investeringar som redan har gjorts i kompetens och kapacitet riskerar därmed att gå förlorade, och förtroendet för SiS som arbetsgivare minska. Konsekvenserna riskerar att bli långvariga, eftersom förlorad kompetens och kapacitet inte snabbt kan byggas upp igen, även om finansieringen senare förstärks.

En minskad bemanning och verksamhetskapacitet får i sin tur flera allvarliga följder. Det blir svårare att upprätthålla en trygg och säker vård och behandling samt att säkerställa att placerade barn och ungdomar får den skolgång de har rätt till. Även genomförandet av nya uppdrag och beslutade krav försvåras. Om myndighetens stöd till verksamheten minskar kan det dessutom uppstå brister i rättssäkerheten. I förlängningen leder det till längre väntetider och färre platser för barn, unga och klienter med omfattande behov.

Konsekvenserna berör hela vårdkedjan

Utan ekonomiska tillskott kommer SiS inte att kunna erbjuda tillräckligt många platser för barn, unga och klienter som behöver vård eller ska verkställa en straffrättslig påföljd genom placering på myndigheten. Detta är särskilt allvarligt eftersom staten (genom SiS) är den funktion som kan genomföra de ingripande åtgärder som tvångsvård innebär.

Konsekvenserna berör därmed hela vårdkedjan inom den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården, kommuner och regioner men ytterst enskilda individers liv och hälsa.

Myndighetens beräkningar

I budgetunderlaget för 2027–2029 äskade myndigheten 2,92 miljarder kronor i anslag för 2027. Under hösten har myndigheten konstaterat att kostnaderna för LSU gör att anslagsbehovet för 2027 uppgår till 3,08 miljarder kronor. I den föreslagna övergångsbudgeten föreslås myndigheten få ett anslag på 2,49 miljarder kronor, vilket är 600 miljoner kronor lägre än vad SiS bedömer krävs för att fullgöra myndighetens uppdrag.

SiS kommer skyndsamt att genomföra möjliga effektiviserings- och anpassningsåtgärder, men dessa åtgärder kommer att vara otillräckliga för att hantera det ekonomiska behovet som finns. Sammantaget bedöms myndigheten få underskott på 400 miljoner kronor för 2027, givet ett anslagssparande för 2026. Det motsvarar 16 procent av anslaget och överstiger den ordinarie anslagskrediten på 3 procent. Utan ett resurstillskott behöver myndigheten därför vidta omfattande åtgärder för att minska sina kostnader.

En anslagsökning om 400 miljoner kronor för 2027 är nödvändig för att SiS ska kunna upprätthålla en trygg och säker vård, säkerställa tillgången till platser och fortsatt bidra till att vård- och rättskedjan fungerar.

Tillfälliga budgettekniska och administrativa begränsningar till följd av en övergångsbudget får inte leda till att vårdens rättssäkerhet äventyras eller att myndigheten hindras från att fullgöra statens uppdrag att bedriva tvångsvård.